

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Քիմիայի և կենսաբանության

ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ **Ղազարյան Արմինե Հրայրիկի** /Ա.Ա.Հ./

Արձանագրություն № 2

«31» օգոստոս 2023թ.

ՔԿ/Վ-113 - ՖԱՐՄԱԿՈԳՆՈԶԻԱ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն`	053101.00.7 - ՔԻՄԻԱ /դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/
Կրթական ծրագիր`	053101.02.7 - ԴԵՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՔԻՄԻԱ /դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/
Որակավորման աստիճան`	ՔԻՄԻԱՅԻ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ /բակալավր, մագիստրատուրա/
Ամբիոն`	ՔԻՄԻԱՅԻ և ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ /ամբիոնի լրիվ անվանումը/
Ուսուցման ձևը`	ԱՌԿԱ /առկա, հեռակա/
Կուրս/կիսամյակ	1-ին կուրս, 1-ին կիսամյակ
Դասախոս(ներ)`	Մարտուն Թովմասյան /անուն, ազգանուն/ Էլ. հասցե/ներ martuntovmasyan@mail.ru

Վանաձոր- 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում 3

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները 3

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/ 3

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը և /կամ կոմպլեքսնցիաները 4

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների.....5

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը 5

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները 6

8. Դասավանդման մեթոդներ 7

9. Ուսումնառության մեթոդներ 7

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների.....8

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ.....9

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ 9

    12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ 9

    12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ.....11

    12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ..... 12

    12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ..... 13

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում 14

14. Գնահատում 15

    14.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում 15

    14.2. Հարցաշար 17

    14.3. Գնահատման չափանիշները 20

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻԶ.....21

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում .

Դեղագործ քիմիկոսներ պատրաստելու մագիստրոսի ծրագրով նախատեսված է ուսումնասիրել «Ֆարմակոգնոզիա» առարկան, որը խիստ կարևոր է և մասնագիտական, այն հանդիսանում է կրթական ծրագրի հիմնական բաղադրիչներից մեկը, որի ուսումնասիրության համար ուսանողից պահանջվում է ունակություններ և հմտություններ գնահատելու ֆարմակոգնոզիայի տեղն ու դերը դեղագործական քիմիայի բնագավառում, ֆարմակոգնոզիական պատրաստուկների առանձնահատկությունները: Ֆարմակոգնոզիայի իմացությունը նպաստում է հիմնական կրթական ծրագրերում դեղագործական-քիմիական գիտելիքների խնդիրների իրականացմանը:

Առարկան չափազանց կարևոր է ուսանողի կրթական հետաքրքրությունների շրջանակում ըստ ՀԿԾ-ի: Առարկայի ուսուցանումը կարևոր հիմք է ուսանողի անհատական հետաքրքրությունների համար ֆարմակոգնոզիայի և գալենային պրեպարատների առանձնահատկությունների տեսակետից: Առարկայի ուսուցանումը հնարավորություն է տալիս անհատական կրթական պրոցեսում ճանաչել ոչ միայն ֆարմակոգնոզիայի և գալենային պրեպարատների հետազոտման նյութ հանդիսացող դեղաբույսերում կենսաբանորեն ակտիվ քիմիական միացությունների ձևավորման ժամանակ տեղի ունեցող քիմիական պրոցեսների առանձնահատկություններին, այլև հետագայում իմանալ համանման նյութերի սինթեզման ֆիզիկա-քիմիական պրոցեսներն ու դրանց իրականացման հնարավորությունները:

Առարկան կարևոր նշանակություն ունի շրջանավարտների աշխատանքային պահանջների առումով, համաձայն ՀԿԾ-ի սահմանած իրազեկությունների:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է խորացնել և ամրապնդել ուսանողների գիտելիքները ֆարմակոգնոզիայի և գալենային պրեպարատների մասին՝ դեղաբուսային հումքի, դրանցում կենսաակտիվ նյութերի բուժական նպատակով տարատեսակ պատրաստուկների, տարբեր հիվանդությունների բուժման առանձնահատկությունների մասին: Ձեռք բերել համապատասխան գիտելիքներ դեղաբույսերից կենսաակտիվ նյութերի կորզման եղանակների և մեթոդների մասին, օրգանիզմի վրա դրանց ազդեցության մեխանիզմների, պրոցեսների և օրինաչափությունների մասին:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են .

- Ուսանողների ուշադրությունը կենտրոնացնել ֆարմակոգնոզիայի հիմնական տեսական հարցերի վրա,
- Պատկերացումներ տալ դեղաբույսերի ուսումնասիրման բնագավառի հիմնական գիտական ուղղությունների մասին,
- Ուսանողներին ծանոթացնել բժշկությունում լայնորեն կիրառվող կարևորագույն դեղաբույսերի հետ,
- Ուսանողներին ծանոթացնել դեղաբույսերի քիմիական բաղադրությանը և դեղաբուսային հումքի դասակարգմանը,
- Ծանոթացնել անալիզի հիմնական մեթոդներին և մեթոդիկաներին, դեղաբուսային հումքի ստանդարտացմանն ու սերտիֆիկացիային:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/ . . . . .

«Ֆարմակոգնոզիա» դասընթացն ունի տրամաբանական և բովանդակային-մեթոդական կապ իրեն նախորդող «Անօրգանական քիմիա», «Օրգանական քիմիա», «Անալիտիկ քիմիա», «Ֆիզիկական քիմիա», «Կոլոիդային քիմիա», «Կենսաբանություն», «Կենսաքիմիա», «Ֆիզիկա-քիմիական անալիզի հիմնական մեթոդները», «Դեղագործական քիմիա», «Դեղաբանության հիմունքներ», «Բնական ծագում ունեցող դեղերի քիմիա»:

«Ֆարմակոգնոզիա» դասընթացի ուսումնասիրման ժամանակ ստացած գիտելիքները ուսանողներին անհրաժեշտ կլինեն հետագա հատուկ դասընթացների ուսումնասիրման ժամանակ, ինչպես նաև կուրսային և ավարտական աշխատանքների կատարման դեպքում:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը և /կամ կոմպետենցիաները .

Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

- ԳԿ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,
- ԳԿ2 կազմակերպելու և պլանավորելու ունակություն,
- ԳԿ3 հենքային և ընդհանուր գիտելիքներ,
- ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,
- ԳԿ5 մայրենի լեզվով բանավոր և գրավոր հաղորդակցություն,
- ԳԿ6 երկրորդ օտար լեզվի իմացություն,
- ԳԿ7 տարրական համակարգչային գիտելիքներ,
- ԳԿ8 տեղեկատվությունը կառավարելու ունակություն (տարբեր աղբյուրներից տեղեկատվություն գտնելու և վերլուծելու ունակություն),
- ԳԿ9 խնդիրների լուծում,
- ԳԿ10 որոշումների ընդունում:

Միջանձնային կոմպետենցիաներ(ՄԶԿ)՝

- ՄԶԿ1 քննադատական վերլուծության և ինքնաքննադատման ունակություն,
- ՄԶԿ2 թիմային աշխատանք,
- ՄԶԿ3 միջանձնային ունակություններ,
- ՄԶԿ4 միջառարկայական թիմում աշխատելու ունակություն,
- ՄԶԿ5 այլ ոլորտների փորձագետների հետ շփվելու ունակություն,
- ՄԶԿ6 բազմաձևության և բազմամշակութայնության ընդունում,
- ՄԶԿ7 միջազգային միջավայրում աշխատելու ունակություն,
- ՄԶԿ8 բարոյական արժեքներ:

Համակարգային կոմպետենցիաներ(ՀԳԿ)՝

- ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,
- ՀԳԿ2 հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,
- ՀԳԿ3 սովորելու ունակություն,
- ՀԳԿ4 նոր իրավիճակներին հարմարվելու ունակություն,
- ՀԳԿ5 նոր գաղափարներ առաջ քաշելու (ստեղծագործելու) ունակություն,
- ՀԳԿ6 առաջնորդի հատկություններ,
- ՀԳԿ7 այլ երկրների մշակույթների և սովորույթների իմացություն,
- ՀԳԿ8 ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,
- ՀԳԿ9 նախագծեր մշակելու և դրանք կառավարելու ունակություն,
- ՀԳԿ10 նախաձեռնողականություն և ձեռներեցություն,
- ՀԳԿ11 որակի կարևորության գիտակցում,

ՀԳԿ12 հաջողության ձգտում:

Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

ԱԿ1 դրսևորել մասնագիտության պատմության և հիմունքների իմացություն,

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,

ԱԿ3 համապատասխան համատեքստում ընկալել և մեկնաբանել նոր տեղեկատվությունը,

ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,

ԱԿ5 հասկանալ և օգտագործել քննադատական վերլուծության տեսությունների զարգացման մեթոդները,

ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,

ԱԿ7 ցուցաբերել ուսումնասիրման ոլորտում հետազոտությունների որակի իմացություն,

ԱԿ8 հասկանալ գիտական տեսությունների ստուգման փորձարարական և դիտարկիչ միջոցների արդյունքերը:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների.

Ֆարմակոգնոզիա առարկայի խորը գիտելիքների իմացությունը նպաստում է քիմիական, դեղագործական, դեղաբանական, բնական ծագման դեղերի, բուսաբանության, ֆիտոթերապիայի և այլ առարկաների որոշակի իմացությանը:

Շուկայական հարաբերությունների պայմաններում լիարժեք իմացությունը կարևոր է լիարժեք մասնագետ դառնալու համար: Ֆարմակոգնոզիա դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել քիմիայի, դեղագործության, դեղաբանության, բժշկության, բուսաբանության, փորձագիտության և այլ բնագավառներում: Մինևույն ժամանակ այն կարևոր է նաև Ֆարմակոգնոզիա դասընթացին հաջորդող դեղագործական ուսումնական առարկաների յուրացման համար:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	4 կրեդիտ/120 ժամ	

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն	28	
Գործնական աշխատանք	6	

Մեմինար պարապմունք	6	
Լաբորատոր աշխատանք	8	
Ինքնուրույն աշխատանք	72	
Ընդամենը	120	
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	Քննություն	

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները .

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:
- **Լաբորատոր աշխատանքները** նպաստում են տեսական նյութի առավել լավ յուրացմանը և ամրապնդմանը: Լաբորատոր աշխատանքները նպատակ ունեն ամրապնդելու ուսումնասիրվող թեմաների տեսական դրույթները, ուսանողներին ուսուցանելու փորձարարական հետազոտությունների մեթոդները, հաղորդելու ինքնուրույն վերլուծության, տվյալների ամփոփման, լաբորատոր սարքավորումների, համակարգիչների, սարքերի, էլեկտրոնային ծրագրերի հետ աշխատելու փորձ և հմտություններ: Լաբորատոր աշխատանքն անցկացման համար ուսանողը պարտավոր է ուսումնասիրել թեմային վերաբերող տեսական նյութը (դասախոսություն, համապատասխան գրականություն) և փորձի, հետազոտության մեթոդալրգիան:

Դասախոսի հսկողությամբ ուսանողը իրականացնում է փորձը, հետազոտությունը, գրանցում է արդյունքները և կատարում (գրանցում) համապատասխան եզրակացություն

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են՝

- **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
- **Հարցի նախապատրաստման մոդել** –կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Աշխատանքային տեսք** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
- **Չեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- **Հարցազրույց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. Դասավանդման մեթոդներն են՝ հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր. . . .

9. Ուսումնառության մեթոդներն են՝ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ակգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում. . . .

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարապմունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	«Ֆարմակոգնոզիա» առարկայի տեղը դեղագործական քիմիական գիտությունների համակարգում: «Ֆարմակոգնոզիա» առարկայի նպատակը և խնդիրները	2				4
2.	Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես թուլացնող և փորլուծի դեմ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	3	2			6
3.	Մարսողական տրակտ: Կպումների դեմ ազդող ԿԱՆ-եր պարունակող դեղաբույսեր և հումք: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես մարսողության վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	2		2		6
4.	ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես վիտամինային և գլխավորապես լյարդի և լեղուղիների վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	2				7
5.	Արյուն և արյունաբարում: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հեմոստատիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	2				4
6.	Սիրտ-անոթային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես կարդիոտոնիկ և հակաառիթմիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	3	2			6
7.	Սիրտ-անոթային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակահիպերտենզիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	2				7
8.	Նյարդային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես սեդատիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես ընդհանուր թոնուսը բարձրացնող ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	2		2	4	7
9.	Հակամանրէային և հակամակաբույժ պատրաստուկներ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակամանրէային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակամակաբույժ և ինսեկտիցիդ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	2				6
10.	Շնչառական համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակահազային և խորխաբեր ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	2		2	4	6

11.	Հակաուռուցքային պատրաստուկներ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակաուռուցքային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	2	2			7
12.	Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - Apis mellifera L. Օձեր – Ophida, Բժշկական տզրուկ – Hirudo medicinalis L.	2				6
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		28	6	6	8	72

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Сокольский И.Н. и др. Фармакогнозия	2003
2.	Муравьева Д.А. и др. Фармакогнозия	2002
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Ա. Թոքոնյան – Հայաստանի դեղաբույսերը	1983
2.	Тихонов В.Н. и др. Лекарственные растения, сырье и фитопрепараты, часть I, II	2004
3.	Ковалева В.Н. и др. Практикум по фармакогнозии	203
Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)		
1.	Համացանց	
2.	Լեկցիաների էլեկտրոնային տարբերակներ	

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն
1.	«Ֆարմակոգնոզիա» առարկայի տեղը դեղագործական քիմիական գիտությունների համակարգում: «Ֆարմակոգնոզիա» առարկայի նպատակը և խնդիրները	«Ֆարմակոգնոզիա և գալենային պրեպարատներ» առարկայի տեղը դեղագործական քիմիական գիտությունների համակարգում: «Ֆարմակոգնոզիա» առարկան որպես փորձառական գիտություն: «Ֆարմակոգնոզիա» առարկան որպես բուսական ծագման դեղամիջոցների բաղադրության	2	ՊԳ 1,2

		ուսումնասիրման, բուժական նպատակով դրանց կիրառման, դրանց հիման վրա նոր պրեպարատների պատրաստման և համապատասխան հիվանդությունների բուժման գործնական կիրառման, տեսական հիմքերի, խնդիրների և ուսումնասիրման մեթոդների մասին գիտություն:		
2.	Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես թուլացնող և փորլուծի դեմ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	Դեղաբուսային հումքը որպես կենսաակտիվ նյութերի աղբյուր: <i>Կենսաակտիվ նյութեր պարունակող, գլխավորապես թուլացնող (լուծողական) ազդեցություն գործող, կենսաակտիվ նյութեր պարունակող, գլխավորապես փորլուծի դեմ (հակալուծ) ազդեցություն գործող, կենսաակտիվ նյութեր պարունակող դեղաբույսեր</i>	3	ՊԳ 1, 2
3.	Մարսողական տրակտ: Կպումների դեմ ազդող ԿԱՆ-եր պարունակող դեղաբույսեր և հումք: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես մարսողության վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես մարսողության վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: <i>Գլխավորապես լյարդի և լեղահեռացնող ուղիների վրա ազդեցություն գործող, կենսաակտիվ նյութեր պարունակող</i> դեղաբույսեր և հումք	2	ՊԳ 1, 2
4.	ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես վիտամինային և գլխավորապես լյարդի և լեղուղիների վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	Ուսումնասիրել <i>գլխավորապես լյարդի և լեղահեռացնող ուղիների վրա ազդեցություն գործող, վիտամինային ազդեցություն գործող, կենսաակտիվ նյութեր պարունակող դեղաբույսեր և հումքը</i>	3	ՊԳ 1, 2
5.	Արյուն և արյունարարում: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հեմոստատիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հեմոստատիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	2	ՊԳ 1, 2; ԼԳ 1
6.	Սիրտ-անոթային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես կարդիոտոնիկ և հակաառիթմիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես կարդիոտոնիկ և հակաառիթմիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	3	ՊԳ 1, 2
7.	Սիրտ-անոթային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակահիպերտենզիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակահիպերտենզիվ և <i>դիուրետիկ ազդեցություն գործող</i> ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	2	
8.	Նյարդային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես սեդատիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք:	Ուսումնասիրել ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես սեդատիվ և ընդհանուր թոնուսը բարձրացնող ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք:	2	ՊԳ 1, 2
9.	Հակամանրէային և հակամակաբույժ պատրաստուկներ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես	Կենսաակտիվ նյութեր պարունակող, գլխավորապես հակամանրէային, հակամակաբույժ և ինսեկտիցիդ ազդեցություն գործող Կենսաակտիվ նյութեր պարունակող	2	ՊԳ 1, 2; ԼԳ 1

	հակամանրէային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակամակարոյծ և ինսեկտիցիդ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	դեղաբույսեր և հումք		
10.	Շնչառական համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակահազային և խորխաբեր ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակահազային, խորխաբեր և մրսաձուլության դեմ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	2	ՊԳ 1, 2; ԼԳ 1
11.	Հակաուռուցքային պատրաստուկներ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակաուռուցքային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք	Ուսումնասիրել հակաուռուցքային ազդեցություն գործող դեղաբույսերը , դրանցից ստացվող կենսաակտիվ մյուսերը և դեղաբուսային հումքը	2	ՊԳ 1, 2; ԼԳ 1
12.	Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - Apis mellifera L. Օձեր –Ophida, Բժշկական տզրուկ – Hirudo medicinalis L.	Կենդանական ծագման դեղանյութերի հիմնական տեսակները և աղբյուրները: Կենդանական ծագման դեղահումքի Գալենային պատրաստուկներ	3	ՊԳ 1, 2; ԼԳ 1

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Մտուզման ձևը	Գրականություն
1.	«Ֆարմակոգնոզիա» առարկայի տեղը դեղագործական քիմիական գիտությունների համակարգում: «Ֆարմակոգնոզիա» առարկան որպես փորձառական գիտություն:	1. Ինչ են իրենցից ներկայացնում կենսաակտիվ նյութեր: 2. Որոնք են դեղաբուսական հումքի մորֆոլոգիական տեսակները: 3. Դեղաբուսական հումքի մթերման և պահպանման ինչ նորմատիվներ գոյություն ունեն	3	Հարցազրույց, բանավեճ, պատասխան	ՊԳ 1-2, ԼԳ 1-2
2.	Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Արյուն և արյունաստեղծ համակարգ	1. Ինչպիսի դեղաբույսեր կան մարսողական տրակտի գործունեության կարգավորման համար: 2. Մանդիկ ինչ տեսակներն են օգտագործվում բժշկության մեջ 3. Լյարդի և լեղուղիների վրա ազդեցություն	2	Հարցազրույց, բանավեճ, պատասխան	ՊԳ 1-2, ԼԳ 1-2

		գործող ինչ դեղաբույսեր կան			
3.	Արյուն և արյունաստեղծ համակարգ: Սիրտ-անոթային համակարգ:	1. Ինչպիսի դեղաբույսեր կան արյուն և արյունաստեղծ և սիրտ-անոթային համակարգերի գործունեության կարգավորման համար:	2	Հարցագրույց, բանավեճ, պատասխան	ՊԳ 1-2, ԼԳ 1-2
4.	Նյարդային համակարգ: Շնչառական համակարգ: Հակամանրէային և հակամակարայծ պատրաստուկներ: Հակաուռուցքային պատրաստուկներ	1. Ինչպիսի դեղաբույսեր կան նյարդային և շնչառական համակարգերի գործունեության կարգավորման համար: 2. Ինչպիսի դեղաբույսեր կան հակաուռուցքային պատրաստուկներ համար	2	Հարցագրույց, բանավեճ, պատասխան	ՊԳ 1-2, ԼԳ 1-2
5.	Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք	1. Ինչ առանձնահատկություններով են օժտված կենդանական ծագման դեղանյութերը: 2. Մեղուների կենսագործունեության որ արգասիքներն են օգտագործվում պաշտոնական բժշկությունում: 3. Ինչ հետաքրքրություն են ներկայացնում տզրուկները բժշկության համար:	3	Հարցագրույց, բանավեճ, պատասխան	ՊԳ 1-2, ԼԳ 1-2

12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Մտուցման ձևը	Գրականություն
-----	------	-----------------------	-----------	--------------	---------------

1.	Դեղաբույսից կենսաակտիվ նյութերի կորզման եղանակները: Էքստրակտում	1. Ինչ է էքստրակտումը 2. Էքստրակտման ինչ եղանակներ և սարքավորումներ կան 3. Էքստրակտորի աշխատանքի սկզբունքը և կառուցվածքը	2	Փորձ, բանավեճ, հարցազրույ	ՊԳ 1, ԼԳ 3
2.	Մենթոլի հայտնաբերումը գունավոր ռեակցիայի միջոցով	1. Որ դեղաբույսերում կա մենթոլ 2. Մենթոլի հայտնաբերման ինչ եղանակներ կան 3. Ինչպիսի լուծույթներ են օգտագործվում տվյալ ռեակցիայի համար	2	Փորձ, բանավեճ,	ՊԳ 1, ԼԳ 3
3.	Ալկալոիդներ պարունակող դեղաբույսերի ուսումնասիրում	1. Որ դեղաբույսերում կան ալկալոիդներ 2. Ալկալոիդների հայտնաբերման ինչ եղանակներ կան 3. Դրագենդորֆի, Մայերի, Ջոնենշտեյնի և այլ ռեակտիվներ	2	Փորձ, բանավեճ, հարցազրույ	ՊԳ 1, ԼԳ 3
4.	Կենսաակտիվ նյութերի կոնցենտրացիայի ուսումնասիրություն ռեֆրակտոմետրական եղանակով	1. Ռեֆրակտոմետրական մեթոդի էությունը 2. Ինչ հնարավորություններ ունի ռեֆրակտոմետրական մեթոդը 3. Ռեֆրակտոմետրական մեթոդի կիրառումը դեղագործությունում	2	Փորձ, բանավեճ, հարցազրույ	ՊԳ 1, ԼԳ 3

12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն
1.	Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն	Մարսողական տրակտի գործունեությունը կարգավորող կենսաակտիվ նյութեր պարունակող բուսային դեղահումքի և նրանց քիմիական բաղադրության ուսումնասիրում	Ջեկույց կամ ռեֆերատ	Հոկտեմբեր	Ջեկույց, հարց ու պատասխան	ՊԳ 1-2; ԼԳ 1, 3

2.	Միրտ-անոթային համակարգ	Միրտ-անոթային համակարգի գործունեությունը կարգավորող կենսաակտիվ նյութեր պարունակող բուսային դեղահումքի և նրանց քիմիական բաղադրության ուսումնասիրում	Ձեկույց կամ ռեֆերատ	Նոյեմբեր	Ձեկույց, հարց ու պատասխան	ՊԳ 1-2; ԼԳ 1, 3
3.	Նյարդային և շնչառական համակարգեր	Նյարդային և շնչառական համակարգերի գործունեությունը կարգավորող կենսաակտիվ նյութեր պարունակող բուսային դեղահումքի և նրանց քիմիական բաղադրության ուսումնասիրում	Ձեկույց կամ ռեֆերատ	Դեկտեմբեր	Ձեկույց, հարց ու պատասխան	ՊԳ 1-2; ԼԳ 1, 3

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Լսարան, լաբորատորիա
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	Մենթոլ, վանիլին, կալիումի յոդիտ, խիտ ծծմբական թթու, աղաթթու, կրախմավ, էթիլսպիրտ, քացախաթթու
Մարքեր, սարքավորումներ	Փորձանոթներ, բաժակներ, կաթոցիկներ, սպիրտայրոց, լաբորատորային կշեռք, ֆոտոկալորիմետր, ռեֆրակտոմետր, սպեկտրոֆոտոմետր
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի:

Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- Գործնական, սեմինար և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում ուսանողի ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է քննությամբ/ստուգարքով/:

Քննությամբ ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի 2 քննության միջոցով և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:

(Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով):

14.2. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

«Ֆարմակոգնոզիա» դասընթացի հանրագումարային ստուգումների

1. «Ֆարմակոգնոզիա» դասընթացի ուսումնասիրման առարկան և խնդիրները: Բուսական դեղահումք
2. Ֆարմակոգնոզիայի խնդիրները
3. Դեղաբուսային հումք
4. Դեղաբույսերը որպես կենսակտիվ նյութերի աղբյուրներ
5. Բուսական դեղահումքի մթերման հիմունքները: Դեղաբուսային հումքի հավաքումն ու առաջնային մշակումը
6. Բուսական դեղահումքի մթերման հիմունքները: Դեղաբուսային հումքի չորացումը
7. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես թուլացնող (լուծողական) ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
8. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես փորլուծի դեմ (հակալուծ) ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
9. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես մարսողության վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
10. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես լյարդի և լեղահեռացնող ուղիների վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
11. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես կպումները վերացնող ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
12. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես վիտամինային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
13. Արյուն և արյունաստեղծ համակարգ: Գլխավորապես հեմոստատիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
14. Սիրտ-անոթային համակարգ: Գլխավորապես կարդիոտոնիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
15. Սիրտ-անոթային համակարգ: Գլխավորապես հակաառիթմիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
16. Սիրտ-անոթային համակարգ: Գլխավորապես հակահիպերտենզիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
17. Սիրտ-անոթային համակարգ: Գլխավորապես հիպոլիպիդեմիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
18. Սիրտ-անոթային համակարգ: Գլխավորապես դիուրետիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
19. Նյարդային համակարգ: Գլխավորապես սեդատիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
20. Նյարդային համակարգ: Գլխավորապես ընդհանուր տոնուսային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
21. Շնչառական համակարգ: Գլխավորապես հակահագային և խորխաբեր ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
22. Շնչառական համակարգ: Գլխավորապես մրսածության դեմ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք

23. Հակամանրէային և հակամակարայծ պատրաստուկներ: Գլխավորապես հակամանրէային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
24. Հակամանրէային և հակամակարայծ պատրաստուկներ: Գլխավորապես հակամակարայծ և ինսեկտիցիդ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
25. Հակաուռուցքային պատրաստուկներ: Գլխավորապես հակաուռուցքային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
26. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - *Apis mellifera L.*, մեղվի թույն
27. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - *Apis mellifera L.*, ակնամոմ
28. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - *Apis mellifera L.*, մայրակաթ
29. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - *Apis mellifera L.*, ծաղկափոշի, ամբրոսիա
30. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Օձեր – *Ophida*
31. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Բժշկական սզրուկ – *Hirudo medicinalis L.*
32. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Ածխաջրեր և լիպիդներ
33. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Վիտամիններ, գլիկոզիդներ
34. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Տերպեններ, էթերայուղեր
35. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Ֆենոլազիկոզիդներ և ֆլավոնոիդներ
36. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Կուրարիններ
37. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Անտրացենաածանցիալներ և նրանց գլիկոզիդներ
38. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Տանիններ
39. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Կարդիոտոնիկ ազդեցության գլիկոզիդներ

Ա) 1-ին ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի 9-10 շաբաթվա ընթացքում)

▪ Ընդգրկված թեմաները.

1. «Ֆարմակոգնոզիա» առարկայի տեղը դեղագործական քիմիական գիտությունների համակարգում: «Ֆարմակոգնոզիա» առարկայի խնդիրները
2. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես թուլացնող և փորլուծի դեմ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
3. Մարսողական տրակտ: Կպումների դեմ ազդող ԿԱՆ-եր պարունակող դեղաբույսեր և հումք: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես մարսողության վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
4. ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես վիտամինային և գլխավորապես լյարդի և

- լեղուղիների վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
5. Արյուն և արյունաբարում: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հեմոստատիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
  6. Սիրտ-անոթային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես կարդիոտոնիկ և հակաատիթմիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք

▪ **Ընդգրկված հարցեր.**

1. «Ֆարմակոգնոզիա» դասընթացի ուսումնասիրման առարկան և խնդիրները: Բուսական դեղահումք
2. Ֆարմակոգնոզիայի խնդիրները
3. Դեղաբուսային հումք
4. Դեղաբույսերը որպես կենսաակտիվ նյութերի աղբյուրներ
5. Բուսական դեղահումքի մթերման հիմունքները: Դեղաբուսային հումքի հավաքումն ու առաջնային մշակումը
6. Բուսական դեղահումքի մթերման հիմունքները: Դեղաբուսային հումքի չորացումը
7. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես թուլացնող (լուծողական) ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
8. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես փորլուծի դեմ (հակալուծ) ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
9. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես մարսողության վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
10. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես լյարդի և լեղահեռացնող ուղիների վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
11. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես կպումները վերացնող ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
12. Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: Գլխավորապես վիտամինային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
13. Արյուն և արյունաստեղծ համակարգ: Գլխավորապես հեմոստատիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
14. Սիրտ-անոթային համակարգ: Գլխավորապես կարդիոտոնիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
15. Սիրտ-անոթային համակարգ: Գլխավորապես հակաատիթմիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
16. Սիրտ-անոթային համակարգ: Գլխավորապես հակահիպերտենիզիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
17. Սիրտ-անոթային համակարգ: Գլխավորապես հիպոլիպիդեմիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
18. Սիրտ-անոթային համակարգ: Գլխավորապես դիուրետիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք

Բ) 2-րդ ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի 19-20 շաբաթվա ընթացքում)

▪ **Ընդգրկվող թեմաները.**

1. Սիրտ-անոթային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակահիպերտենզիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք

2. Նյարդային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես սեղատիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
3. Հակամանրէային և հակամակաբույժ պատրաստուկներ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակամանրէային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակամակաբույժ և ինսեկտիցիդ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
4. Շնչառական համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակահազային և խորխաբեր ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
5. Հակաուռուցքային պատրաստուկներ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակաուռուցքային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
6. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - *Apis mellifera* L. Օձեր – *Ophida*, բժշկական տզրուկ – *Hirudo medicinalis* L.

▪ **Ընդգրկված հարցեր.**

1. Նյարդային համակարգ: Գլխավորապես սեղատիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
2. Նյարդային համակարգ: Գլխավորապես ընդհանուր տոնուսային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
3. Շնչառական համակարգ: Գլխավորապես հակահազային և խորխաբեր ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
4. Շնչառական համակարգ: Գլխավորապես մրսածության դեմ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
5. Հակամանրէային և հակամակաբույժ պատրաստուկներ: Գլխավորապես հակամանրէային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
6. Հակամանրէային և հակամակաբույժ պատրաստուկներ: Գլխավորապես հակամակաբույժ և ինսեկտիցիդ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
7. Հակաուռուցքային պատրաստուկներ: Գլխավորապես հակաուռուցքային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք
8. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - *Apis mellifera* L., մեղվի թույն
9. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - *Apis mellifera* L., ակնամոմ
10. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - *Apis mellifera* L., մայրակաթ
11. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - *Apis mellifera* L., ծաղկափոշի, ամբրոսիա
12. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Օձեր – *Ophida*
13. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Բժշկական տզրուկ – *Hirudo medicinalis* L.
14. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Ածխաջրեր և լիպիդներ
15. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Վիտամիններ, գլիկոզիդներ
16. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Տերպեններ, էթերայուղեր

17. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Ֆենոլագլիկոզիդներ և ֆլավոնոիդներ
18. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Կումարիններ
19. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Անտրացենաաձանցիալներ և նրանց գլիկոզիդներ
20. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Տանիններ
21. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Կարդիոտոնիկ ազդեցության գլիկոզիդներ

14.3. Գնահատման չափանիշները.

- Տեսական գիտելիքները - 20
- Գործնական աշխատանքները - 20
- Սեմինար պարապմունքները - 20
- Լաբորատոր աշխատանքները - 20
- Ինքնուրույն աշխատանքը - 20

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն`	<u>053101.00.7 - ՔԻՄԻԱ</u> <small>/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/</small>
Կրթական ծրագիր`	<u>053101.02.7 - ԴԵՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՔԻՄԻԱ</u> <small>/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/</small>
Որակավորման աստիճան`	<u>ՔԻՄԻԱՅԻ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ</u> <small>/բակլավր, մագիստրատուրա/</small>

Վանաձոր 2023

Առկա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՔԿ/մ-113 -Ֆարմակոգնոզիա			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին կուրս , 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	48	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	6
			Լաբորատոր աշխատանք	8
			Գործնական աշխատանք	6
	Ինքնուրույն	72		
Ընդամենը	120			
Ստուգման ձևը	Քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<p>Դասընթացի նպատակն է խորացնել և ամրապնդել ուսանողների գիտելիքները ֆարմակոգնոզիայի մասին՝ դեղաբուսային հումքի, դրանցում կենսաակտիվ նյութերի բուժական նպատակով տարատեսակ պատրաստուկների, տարբեր հիվանդությունների բուժման առանձնահատկությունների մասին: Ձեռք բերել համապատասխան գիտելիքներ դեղաբուսերից կենսաակտիվ նյութերի կորզման եղանակների և մեթոդների մասին, օրգանիզմի վրա դրանց ազդեցության մեխանիզմների, պրոցեսների և օրինաչափությունների մասին:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ֆարմակոգնոզիայի հիմունքների իմացություն, ✓ բույսերի կողմից սինթեզվող կենսաակտիվ միացությունների հիմնական տեսակները, ✓ բույսերի կողմից սինթեզվող կենսաակտիվ միացությունների բուժական առանձնահատկությունները, ✓ ֆարմակոգնոզիայի տեղը ժամանակակից բժշկությունում: <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ տիրապետի փորձարարական աշխատանքների կատարման մեթոդներին ✓ ունենա վերլուծություն կատարելու մեթոդական հմտություններ <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կիրառել գործնականում ✓ տիրապետել ֆարմակոգնոզիայի փորձարարական մեթոդներին, ✓ կարողանալ կատարել որոշ կենսաակտիվ նյութերի բուսահումքից կորզման և ուսումնասիրման փորձեր, ✓ որոշ գիտական հարցերի վերաբերյալ կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ ✓ հանձնարարաված գրականության հիման վրա կազմել ռեֆերատներ, 			

	✓ տարբեր թեմաների մշակում
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>Թեմա 1. «Ֆարմակոգնոզիա առարկայի տեղը դեղագործական քիմիական գիտությունների համակարգում: «Ֆարմակոգնոզիա » առարկայի խնդիրները: Թեմա 2. Դեղաբույսերի կենսաակտիվ նյութերի հիմնական խմբերի ընդհանուր բնութագիրը: Մարսողական տրակտ և նյութափոխանակություն: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես թուլացնող և փորլուծի դեմ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: Թեմա 3. Մարսողական տրակտ: Կպումների դեմ ազդող ԿԱՆ-եր պարունակող դեղաբույսեր և հումք:</p> <p>ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես մարսողության վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: Թեմա 4. ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես վիտամինային և գլխավորապես լյարդի և լեղուղիների վրա ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: Թեմա 5. Արյուն և արյունաբարում: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հեմոստատիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: Թեմա 6. Սիրտ-անոթային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես կարդիոտոնիկ և հակաանոթամիկ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: Թեմա 7. Սիրտ-անոթային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակահիպերտենզիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: Թեմա 8. Նյարդային համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես սեղատիվ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: Թեմա 9. Հակամանրէային և հակամակաբույժ պատրաստուկներ:</p> <p>ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակամանրէային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք:</p> <p>ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակամակաբույժ և ինսեկտիցիդ ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: Թեմա 10. Շնչառական համակարգ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակահազային և խորխաբեր ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: Թեմա 11. Հակաուռուցքային պատրաստուկներ: ԿԱՆ-եր պարունակող, գլխավորապես հակաուռուցքային ազդեցություն գործող դեղաբույսեր և հումք: Թեմա 12. Կենդանական ծագում ունեցող դեղահումք: Մեղվատու մեղու - <i>Apis mellifera</i> L. Օձեր –<i>Ophida</i>, բժշկական սզրուկ – <i>Hirudo medicinalis</i> L.</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»
Գրականություն	Պարտադիր- Сокольский И.Н. и др. Фармакогнозия, Муравьева Д.А. и др. Фармакогнозия Լրացուցիչ- Ա. Թորոսյան – Հայաստանի դեղաբույսերը, Тихонов В.Н. и др. Лекарственные растения, сырье и фитопрепараты, часть I, II, Ковалева В.Н. и др. Практикум по фармакогнозии